

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 9063-2565

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 9063-2022

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
ฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค

GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR
FOOD-PRODUCING ANIMAL FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ICS 65.020.30

ISBN XXX-XXX-XXX-X

มาตรฐานสินค้าเกษตร

มกษ. 9063-2565

THAI AGRICULTURAL STANDARD

TAS 9063-2022

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ
ฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค
GOOD AGRICULTURAL PRACTICES FOR
FOOD-PRODUCING ANIMAL FARM

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

50 ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

โทรศัพท์ 0 2561 2277 โทรสาร 0 2561 3357

www.acfs.go.th

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศและงานทั่วไป เล่ม 139 ตอนพิเศษ 126 ง

วันที่ 6 มิถุนายน พุทธศักราช 2565

คณะกรรมการวิชาการพิจารณามาตรฐานสินค้าเกษตร
เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มปศุสัตว์เพื่อการบริโภค

1.	อธิบดีกรมปศุสัตว์ หรือผู้ที่อธิบดีมอบหมาย
นายสาโรช งามขำ นายสัตวแพทย์ทรงคุณวุฒิ กรมปศุสัตว์	ประธานกรรมการ
2.	ผู้แทนกรมอนามัย
นางอัมพร จันทวิบูลย์	กรรมการ
3.	ผู้แทนสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวยุพา เหล่าจินดาพันธ์
เรือโทมนัส ลาภผล
นางสาวณมาพร อัดถวิโรจน์
นางสาวขวัญหทัย ทองปลาต	กรรมการ
4.	ผู้แทนสำนักพัฒนาระบบและรับรองมาตรฐานสินค้าปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์
นายโสภัชชัช ชาวาลกุล
นายเอกชัย ก่อเกียรติสกุลชัย	กรรมการ
5.	ผู้แทนคณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	กรรมการ
6.	ผู้แทนคณะสัตวแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์กิตติศักดิ์ อัจฉริยะขจร	กรรมการ
7.	ผู้แทนสภาเกษตรกรแห่งชาติ
นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์
นายมนตรี ถาวร	กรรมการ
8.	ผู้แทนสัตวแพทย์สภา
รองศาสตราจารย์พิษณุ ตุลยกุล	กรรมการ
9.	ผู้แทนสมาคมโคเนื้อแห่งประเทศไทย
นายสุรชัย เปี่ยมคล้า	กรรมการ
10.	ผู้แทนสมาคมผู้เลี้ยงไก่ไข่
นายมานิช ชูทับทิม
นางวราภรณ์ ไชยพันธ์	กรรมการ
11.	ผู้แทนสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ
นายดำเนิน จตุรวิธวงศ์	กรรมการ

12. ผู้แทนสมาคมสัตว์บาลแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์
สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
นายสมศักดิ์ ฤทธิ์จรุง
นางสาวมณฑาทิพย์ ชมแก้ว
กรรมการ
13. ผู้แทนสำนักกำหนดมาตรฐาน
สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ
นางสาวมินตรา ลักขณา
กรรมการและเลขานุการ

ปัจจุบันเกษตรกรและผู้ประกอบการมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคหลากหลายชนิด ดังนั้น เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้แก่เกษตรกรและผู้ประกอบการได้เข้าสู่ระบบมาตรฐานฟาร์มปศุสัตว์ คณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตรจึงเห็นสมควรกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค ครอบคลุมสัตว์เพื่อการบริโภคทุกชนิดที่ไม่ได้มีการกำหนดมาตรฐานไว้เป็นการเฉพาะสำหรับชนิดสัตว์นั้นๆ เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนามาตรฐานระบบการผลิตขั้นพื้นฐานสำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดขึ้นโดยใช้เอกสารต่อไปนี้เป็นแนวทาง

มกษ. 6402-2562. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม

มกษ. 6410-2562. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มควายนเนื้อ

มกษ. 6901-2560. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่เนื้อ

มกษ. 6909-2562. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่ไข่

มกษ. 6914-2560. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มผึ้ง

มกษ. 8200-2559. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มไก่พื้นเมืองแบบเลี้ยงปล่อย

มกษ. 8202-2560. การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มจิ้งหรีด

FAO and OIE. 2009. Guide to Good Farming Practices for Animal Production Food Safety.

Available Source: <http://www.fao.org/3/a-i0482t.pdf>, Viewed March 1, 2021.

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

ด้วยคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร เห็นสมควรกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค เป็นมาตรฐานทั่วไป ตามพระราชบัญญัติ มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อส่งเสริมสินค้าเกษตรให้ได้คุณภาพ มาตรฐาน และปลอดภัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ วรรคสอง และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติ มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุม ครั้งที่ ๕/๒๕๖๔ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๖๔ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงออกประกาศ กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค มาตรฐานเลขที่ มกษ. 9063-2565 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕

(นายประภัตร โพธสุธน)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ปฏิบัติราชการแทน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับ

ฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค

1. ขอบข่าย

1.1 มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค ครอบคลุมองค์ประกอบฟาร์ม การจัดการฟาร์ม บุคลากร สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ การจับและการจัดการตัวสัตว์และผลิตภัณฑ์ สิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล เพื่อให้สัตว์มีสุขภาพแข็งแรง สามารถนำไปใช้เป็นอาหาร หรือเลี้ยงต่อเป็นอาหาร หรือเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ปลอดภัย มีความเหมาะสมในการนำไปบริโภค

1.2 มาตรฐานฉบับนี้ไม่ครอบคลุมสัตว์ ดังนี้

- 1) สัตว์น้ำตามพระราชกำหนดการประมง พ.ศ. 2558
- 2) สัตว์ป่าตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2562
- 3) สัตว์ที่ได้มีการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรด้านการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีไว้เป็นการเฉพาะแล้ว ตามขอบข่ายและนิยามของมาตรฐานสินค้าเกษตรนั้น
- 4) แมลงและสัตว์ขาปล้อง
- 5) สัตว์เลี้ยงคาน
- 6) สัตว์ฟันแทะ

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

ฟาร์มเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภค (food-producing animal farm) หมายถึง สถานประกอบการที่เลี้ยง ดูแล หรือเพาะพันธุ์ สัตว์เพื่อใช้ในการบริโภค

3. ข้อกำหนด

3.1 องค์ประกอบฟาร์ม

3.1.1 สถานที่ตั้ง

สถานที่เลี้ยงสัตว์ต้องมีความเหมาะสมต่อการเลี้ยงสัตว์แต่ละชนิด การเลือกสถานที่ต้องคำนึงถึงการปนเปื้อนของอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพจากสภาพแวดล้อม เพื่อให้แน่ใจว่าไม่มีผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อม และสุขภาพของประชาชน สะดวกต่อการขนส่งสัตว์ อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์และอุปกรณ์ต่างๆ

3.1.1.1 ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ทำให้เกิดโอกาสเสี่ยงจากการปนเปื้อนของอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และความปลอดภัยด้านอาหาร หรือมีมาตรการป้องกันที่เพียงพอและเหมาะสม

3.1.1.2 ควรมีมาตรการป้องกันที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดเหตุที่เป็นอันตรายหรือส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

3.1.1.3 ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถขนส่งสัตว์ อาหารสัตว์ เวชภัณฑ์ และอุปกรณ์ต่างๆ ได้สะดวก

3.1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม

การวางผังฟาร์มและการจัดแบ่งพื้นที่ภายในฟาร์มอย่างเหมาะสม จะช่วยป้องกันการปนเปื้อน ไม่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ และสิ่งแวดล้อม และทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2.1 มีพื้นที่เพียงพอและเหมาะสมในการเลี้ยงและดูแล จำนวนสัตว์ไม่หนาแน่นจนก่อให้เกิดปัญหาต่อสุขภาพ สวัสดิภาพสัตว์ และสิ่งแวดล้อม

3.1.2.2 มีการวางผังฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างถูกสุขลักษณะ กำหนดพื้นที่ปฏิบัติงานสำนักงาน และที่พักอาศัยเป็นสัดส่วนและแยกออกจากพื้นที่เลี้ยงสัตว์

3.1.2.3 มีมาตรการในการป้องกันสัตว์อื่นนอกเหนือจากสัตว์ที่เลี้ยงเข้าสู่พื้นที่เลี้ยงสัตว์ และกำหนดช่องทางเข้า-ออกที่สามารถควบคุมการเข้า-ออกของบุคคล ยานพาหนะในพื้นที่เลี้ยงสัตว์ได้

3.1.3 โรงเรือน

โครงสร้างของโรงเรือนที่แข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีพื้นที่เพียงพอ และมีการจัดการให้มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงสัตว์ จะส่งผลดีต่อสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์

- 3.1.3.1 มีโครงสร้างแข็งแรง ถูกสุขลักษณะ มีการระบายอากาศที่ดี ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา
- 3.1.3.2 มีพื้นที่ขนาดเพียงพอในการเลี้ยงสัตว์ และมีสภาพแวดล้อมภายในโรงเรือนเหมาะสมกับสายพันธุ์ เพศ ขนาด และอายุของสัตว์ที่เลี้ยง
- 3.1.3.3 กรณีเลี้ยงสัตว์ที่ต้องการพื้นที่เลี้ยงปล่อย ควรมีพื้นที่เลี้ยงปล่อยภายนอกโรงเรือนอย่างเพียงพอให้สัตว์มีความเป็นอยู่และแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ

3.2 การจัดการฟาร์ม

3.2.1 คู่มือการจัดการฟาร์ม

คู่มือการจัดการฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่มีรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญของฟาร์ม จะช่วยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถนำคู่มือไปใช้ในการปฏิบัติงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างถูกต้อง และช่วยให้การจัดการฟาร์มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

- 3.2.1.1 มีคู่มือการจัดการฟาร์มที่แสดงรายละเอียดการปฏิบัติงานที่สำคัญภายในฟาร์ม ตามความเหมาะสมของชนิดสัตว์ ดังตัวอย่างในภาคผนวก ก ได้แก่
 - 1) การเลี้ยง ดูแล และการจัดการฟาร์ม
 - 2) การจัดการอาหารและน้ำ
 - 3) การทำความสะอาดและบำรุงรักษาอุปกรณ์ และโรงเรือน
 - 4) การจัดการด้านสุขภาพสัตว์
 - 5) การจับและการจัดการตัวสัตว์และผลิตภัณฑ์
 - 6) การจัดการสิ่งแวดล้อม

3.2.2 การจัดการอาหารและน้ำ

การจัดการให้สัตว์ได้รับอาหารและน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อความต้องการ จะส่งผลดีต่อสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์

- 3.2.2.1 ใช้อาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และเหมาะสมสำหรับการเลี้ยง กรณีที่ใช้อาหารสำเร็จรูปต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามพระราชบัญญัติควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ พ.ศ. 2558

- 3.2.2.2 มีการตรวจสอบคุณภาพอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้น
- 3.2.2.3 เก็บอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ในสถานที่สะอาด ระบายอากาศดี สามารถป้องกันความชื้น เชื้อรา และสัตว์พาหะนำเชื้อต่างๆ ได้
- 3.2.2.4 แยกบริเวณเก็บอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ ออกจากบริเวณเก็บเครื่องมือ อุปกรณ์ และสารเคมี
- 3.2.2.5 น้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์ต้องสะอาด
- 3.2.2.6 มีวิธีการจัดการอาหารและน้ำที่เหมาะสมกับอายุ ขนาด และจำนวนสัตว์ และจัดวางอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำในตำแหน่งที่สัตว์ทุกตัวสามารถเข้ากินอาหารและน้ำได้
- 3.2.2.7 มีอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำที่สะอาด

3.2.3 การจัดการโรงเรือน อุปกรณ์ และการบำรุงรักษา

การจัดการโรงเรือนและอุปกรณ์ ให้สะอาด เป็นการลดการสะสมของเชื้อก่อโรค และการบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานจะช่วยให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัยต่อสัตว์และบุคลากร

- 3.2.3.1 ทำความสะอาดโรงเรือนและอุปกรณ์ให้ถูกสุขลักษณะ และบำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพดี พร้อมใช้งาน ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสัตว์และบุคลากร
- 3.2.3.2 กรณีการเลี้ยงสัตว์แบบเป็นรุ่น (เข้าหมด ออกหมด) ให้ทำความสะอาด ฟาร์มเชื้อโรงเรือนและอุปกรณ์ภายหลังจากเคลื่อนย้ายสัตว์ออกจากโรงเรือน และปิดพักโรงเรือนไว้ก่อนนำสัตว์รุ่นใหม่เข้าเลี้ยงตามระยะเวลาที่กรมปศุสัตว์กำหนด
- 3.2.3.3 ใช้ผลิตภัณฑ์สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายด้านการปศุสัตว์ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์ หรือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ตามคำแนะนำวิธีใช้บนฉลาก หรือตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ตามข้อกำหนด 3.3.3

3.3 บุคลากร

บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตามหน้าที่ความรับผิดชอบ มีสุขภาพแข็งแรงและมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี จะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสัตว์ได้รับการดูแลสุขภาพและสวัสดิภาพอย่างถูกต้อง

- 3.3.1 มีจำนวนบุคลากรเพียงพอ จัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยคำนึงถึงจำนวนสัตว์ที่เลี้ยง

- 3.3.2 บุคลากรได้รับการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ในขณะปฏิบัติงาน (on the job training) เพื่อให้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมในการเลี้ยงและดูแลสัตว์
- 3.3.3 มีสัตวแพทย์ที่ปรึกษาในการให้คำปรึกษาแนะนำด้านสุขภาพสัตว์ การใช้ยา และวัคซีน เว้นแต่กรมปศุสัตว์กำหนดให้มีสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มเลี้ยงสัตว์เป็นการเฉพาะ
- 3.3.4 บุคลากรมีสุขภาพแข็งแรงมีสุขภาพลักษณะส่วนบุคคลที่ดี และได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี กรณีที่เจ็บป่วยด้วยโรคติดต่อ ควรงดเว้นการปฏิบัติงาน

3.4 สุขภาพสัตว์

3.4.1 การป้องกันและควบคุมโรค

มาตรการป้องกัน ควบคุม กำจัดเชื้อก่อโรค และการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันที่เหมาะสม รวมทั้ง การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 มีความสำคัญต่อสุขภาพสัตว์ ช่วยให้สามารถป้องกันการแพร่กระจายและควบคุมเชื้อก่อโรคผ่านทางบุคคล สัตว์ และยานพาหนะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- 3.4.1.1 ตรวจติดตามสุขภาพสัตว์ประจำวัน
- 3.4.1.2 มีมาตรการป้องกันและควบคุมเชื้อก่อโรคที่อาจติดมากับยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคล ก่อนเข้าฟาร์ม-ออกฟาร์ม รวมถึงมีการจดบันทึกการผ่านเข้า-ออกฟาร์มที่สามารถตรวจสอบได้
- 3.4.1.3 มีโปรแกรมการสร้างภูมิคุ้มกันโรค เช่น การให้วัคซีน การกำจัดปรสิตภายในและภายนอก ภายใต้งานดูแลของสัตวแพทย์ตามข้อกำหนด 3.3.3
- 3.4.1.4 กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์

3.4.2 การบำบัดโรคสัตว์

การบำบัดโรคสัตว์จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ เพื่อให้สัตว์ ได้รับการตรวจวินิจฉัย การรักษา การป้องกันการเกิดโรคอย่างถูกต้อง ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ และสวัสดิภาพสัตว์ รวมทั้งไม่เกิดอันตรายต่อผู้บริโภค

- 3.4.2.1 การบำบัดโรคสัตว์ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ โดยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ วิชาชีพการสัตวแพทย์ พ.ศ. 2545 และตามข้อกำหนดใน มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์

3.5 สวัสดิภาพสัตว์

การเลี้ยงและดูแลสัตว์ต้องคำนึงถึงหลักสวัสดิภาพสัตว์ เพื่อให้สัตว์สามารถแสดงพฤติกรรมตามธรรมชาติ มีความเป็นอยู่ที่ดี และไม่เกิดความทุกข์ทรมาน

3.5.1 เลี้ยงและดูแลให้สัตว์มีความเป็นอยู่ตามหลักสวัสดิภาพสัตว์

3.6 การจับและการจัดการตัวสัตว์และผลิตภัณฑ์

การจับและการจัดการตัวสัตว์และผลิตภัณฑ์ก่อนการขนส่งออกนอกฟาร์มอย่างเหมาะสม และถูกสุขลักษณะ สามารถป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพและสวัสดิภาพสัตว์ การเสื่อมคุณภาพ และการปนเปื้อนของผลิตภัณฑ์ ที่จะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์และความปลอดภัยของผู้บริโภค

3.6.1 ใช้วิธีการจับและการจัดการตัวสัตว์ หรือการจัดการผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย และการปนเปื้อน รวมทั้งสอดคล้องกับหลักสวัสดิภาพสัตว์

3.6.2 ภาชนะหรืออุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บและบรรจุผลิตภัณฑ์ ควรสะอาด และถูกสุขลักษณะ

3.6.3 กรณีที่มีการเก็บรวบรวมผลิตภัณฑ์ก่อนเคลื่อนย้ายออกนอกฟาร์ม ควรมีบริเวณหรือสถานที่ที่สะอาด และถูกสุขลักษณะ

3.7 สิ่งแวดล้อม

การจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล น้ำเสีย และซากสัตว์ จากฟาร์มจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงต้องมีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง กำจัดหรือจัดการ โดยวิธีที่เหมาะสม เพื่อป้องกันการปนเปื้อนต่อผลิตภัณฑ์ และไม่เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงและเชื้อโรค รวมทั้งไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชน และสิ่งแวดล้อมข้างเคียง

3.7.1 กำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และซากสัตว์ ด้วยวิธีที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ

3.7.2 กรณีที่ปล่อยน้ำทิ้งออกนอกฟาร์มต้องมีการบำบัดน้ำก่อนปล่อยออกสู่ท่อระบายน้ำหรือแหล่งน้ำสาธารณะภายนอก

3.8 การบันทึกข้อมูล

การบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลมีความสำคัญที่จะช่วยในการวิเคราะห์หาสาเหตุที่มาของปัญหา หรือข้อผิดพลาดในการจัดการ และตามสอบการทำงานในแต่ละขั้นตอนว่ามีความถูกต้องตามคู่มือการจัดการฟาร์มที่กำหนดไว้

- 3.8.1 มีการบันทึกข้อมูลผลการปฏิบัติงานในขั้นตอนที่สำคัญในการจัดการฟาร์ม ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์ การป้องกันและควบคุมโรค คุณภาพและความปลอดภัยของผลิตผล ดังตัวอย่างในภาคผนวก ข ดังนี้
- 1) ข้อมูลเกี่ยวกับตัวสัตว์ เช่น ชนิด พันธุ์ แหล่งที่มา หมายเลข อายุ เพศ ประวัติการผสมพันธุ์ การได้รับวัคซีน และการบำบัดรักษา
 - 2) การจัดการอาหารและน้ำ เช่น แหล่งที่มาของอาหารและน้ำ การให้อาหารและน้ำ
 - 3) การเข้า-ออกของบุคคลและยานพาหนะ
 - 4) การใช้วัคซีนและยา เช่น ไบโอสันยา ไบโอมอบหมายการใช้ยา
 - 5) การใช้สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตราย
 - 6) การจับและการจัดการตัวสัตว์และผลิตผล
 - 7) ข้อมูลบุคลากร เช่น ประวัติบุคลากร ประวัติการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ หน้าที่ความรับผิดชอบ และผลการตรวจสอบสุขภาพประจำปี
- 3.8.2 ให้เก็บรักษาบันทึกข้อมูลเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี

ภาคผนวก ก

ตัวอย่างแนวทางการจัดทำคู่มือการจัดการฟาร์ม

(ให้ไว้เป็นข้อมูล)

เกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถใช้ตัวอย่างแนวทางการจัดทำคู่มือการจัดการฟาร์มตามภาคผนวก ก นี้ ในการจัดทำคู่มือการจัดการฟาร์ม ซึ่งเกษตรกรและผู้ประกอบการสามารถปรับปรุงได้ตามความเหมาะสมของฟาร์มและชนิดสัตว์ที่เลี้ยง

คู่มือการจัดการฟาร์ม

ข้อมูลทั่วไปของฟาร์ม

ชื่อฟาร์ม.....

ชื่อ-นามสกุล (เจ้าของฟาร์ม/เกษตรกร/ผู้ประกอบการ)

ที่ตั้งฟาร์ม.....หมู่บ้าน.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

โทรศัพท์.....

1. การเลี้ยง ดูแล และการจัดการฟาร์ม

1.1 ผังและลักษณะฟาร์ม

ฟาร์มมีขนาด.....ตารางเมตร มีพื้นที่เลี้ยงสัตว์.....ตารางเมตร

มีการกำหนดพื้นที่ปฏิบัติงาน สำนักงาน และที่พักอาศัยเป็นสัดส่วนและแยกออกจากพื้นที่เลี้ยงสัตว์

พื้นที่เลี้ยงสัตว์ห่างจากที่พักอาศัย.....เมตร

(ภาพแผนผังฟาร์ม)

มีการป้องกันสัตว์อื่นนอกเหนือจากสัตว์ที่เลี้ยง เข้าสู่พื้นที่การเลี้ยง โดย มีรั้วกัน หรือมีมาตรการอื่น
ดังนี้.....

มีการควบคุมการเข้า-ออกของบุคคลในพื้นที่การเลี้ยงสัตว์ โดย กำหนดช่องทางเข้า-ออก หรือ
มีมาตรการอื่น ดังนี้.....

มีการควบคุมการเข้า-ออกของยานพาหนะในพื้นที่การเลี้ยงสัตว์ โดย กำหนดช่องทางเข้า-ออก หรือ
มีมาตรการอื่น ดังนี้.....

1.2 โรงเรือน

โรงเรือน จำนวน.....โรงเรือน ขนาดพื้นที่.....ตารางเมตร
กรณีมีพื้นที่เลี้ยงปล่อย ขนาด.....ตารางเมตร

(ภาพแผนผังโรงเรือน)

ลักษณะโรงเรือน มีโครงสร้างแข็งแรง สะอาดถูกสุขลักษณะ มีการระบายอากาศที่ดี
 สามารถทำความสะอาดและบำรุงรักษาได้สะดวก (อื่นๆ).....

2. การจัดการอาหารและน้ำ

2.1 อาหารสำเร็จรูป

แหล่งที่มา.....

เมื่อรับอาหารเข้ามาในฟาร์มมีการตรวจสอบอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้น โดย ดูเลขทะเบียน
อาหารสัตว์ ตรวจสอบว่าภาชนะบรรจุไม่ชำรุด ฉีก ขาด ตรวจสอบว่าอาหารสัตว์ยังไม่หมดอายุ
และลงบันทึกการรับอาหารสัตว์ตามแบบบันทึกข้อมูล

ก่อนนำอาหารสัตว์ไปใช้เลี้ยงสัตว์มีการตรวจสอบอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้น โดยตรวจสอบ กลิ่นปกติ สีปกติ ไม่จับตัวเป็นก้อน และลงบันทึกการให้อาหารสัตว์ตามแบบบันทึกข้อมูล

2.2 อาหารผสมเอง

แหล่งที่มา.....

ก่อนนำไปใช้เลี้ยงสัตว์มีการตรวจสอบอาหารสัตว์ทางกายภาพเบื้องต้น โดยตรวจสอบ กลิ่นปกติ สีปกติ ไม่จับตัวเป็นก้อน และลงบันทึกการให้อาหารสัตว์ตามแบบบันทึกข้อมูล

2.3 สถานที่เก็บอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์

สถานที่เก็บอาหารสัตว์และวัตถุดิบอาหารสัตว์ เป็นสถานที่เฉพาะ แยกออกจากสถานที่เก็บเครื่องมือ อุปกรณ์ และสารเคมี สะอาด ระบายอากาศได้ดี แห้ง สามารถป้องกันความชื้น เชื้อรา สามารถป้องกันสัตว์พาหะนำเชื้อ โดยเก็บอาหารที่ผสมแล้วในภาชนะบรรจุที่ปิดมิดชิด (อื่นๆ)

2.4 น้ำ

แหล่งที่มาของน้ำบริโภค.....

แหล่งที่มาของน้ำใช้ในฟาร์ม.....

กรณีที่พบว่ามีความเสี่ยง มีการตรวจสอบน้ำทางกายภาพเบื้องต้นก่อนนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ โดยตรวจสอบ ความสะอาด และ บันทึกผลการตรวจคุณภาพน้ำ

2.5 การจัดการอาหารและน้ำ

ไม่ใช้สารต้องห้ามในอาหารและน้ำ ไม่ใช้ยาสัตว์ต้องห้ามผสมในอาหารและน้ำ มีการนำอาหารไปใช้ตามลำดับการผลิตก่อนหลัง มีอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำที่เหมาะสมกับอายุ ขนาด และจำนวนสัตว์ วัสดุที่ใช้ทำอุปกรณ์ให้อาหารและน้ำไม่มีสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสัตว์ อุปกรณ์ให้อาหารและน้ำไม่ชำรุด สัตว์ทุกตัวสามารถเข้าถึงกินอาหารและน้ำได้ โดยมีความถี่ของการให้อาหาร.....ครั้งต่อวัน (อื่นๆ).....และมีความถี่ของการให้น้ำ.....ครั้งต่อวัน (อื่นๆ).....
 ภาชนะให้อาหารและน้ำต้องสะอาด โดยมีการทำความสะอาดภาชนะให้อาหารและน้ำ ความถี่.....ครั้งต่อวัน หรือ ทำความสะอาดทุกครั้งเมื่อพบว่าไม่สะอาด (อื่นๆ).....

3. การทำความสะอาดและบำรุงรักษาอุปกรณ์ และโรงเรือน

3.1 โรงเรือนและอุปกรณ์

โรงเรือนและอุปกรณ์ไม่ชำรุด และมีการทำความสะอาดบริเวณในโรงเรือนสะอาด เช่น พื้น หลังคา และผนัง โดยมีความถี่.....ครั้งต่อวัน หรือ ทำความสะอาดทุกครั้งเมื่อพบว่าไม่สะอาด (อื่นๆ).....

มีการทำความสะอาดบริเวณนอกโรงเรือน เช่น รอบโรงเรือน พื้นที่เลี้ยงปล่อย โดยมีความถี่.....ครั้งต่อวัน หรือ ทำความสะอาดทุกครั้งเมื่อพบว่าไม่สะอาด (อื่นๆ).....

มีการทำความสะอาดอุปกรณ์ โดยมีความถี่.....ครั้งต่อวัน หรือ ทำความสะอาดทุกครั้งเมื่อพบว่าไม่สะอาด (อื่นๆ).....

มีการฆ่าเชื้อในโรงเรือน โดยมีความถี่.....ครั้งต่อวัน หรือ ทุกครั้งเมื่อพบว่าไม่สะอาด (อื่นๆ).....

จัดบันทึกการใช้สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตราย ตามแบบบันทึกข้อมูล

3.2 การเตรียมโรงเรือน

- เก็บอุปกรณ์ทั้งหมดออกจากโรงเรือน
- นำวัสดุรองพื้นออก (ถ้ามี)
- ซ่อมแซมโรงเรือนและอุปกรณ์ที่เสียหายให้เรียบร้อย
- ทำความสะอาดโรงเรือนทั้งหมด เช่น พื้น หลังคาและผนัง
- พ่นยาฆ่าเชื้อในโรงเรือน โดย พ่นยาฆ่าเชื้อทั่วพื้น ผนัง หลังคา และบริเวณรอบโรงเรือน (อื่นๆ).....
- เตรียมอุปกรณ์ ติดตั้งอุปกรณ์ให้น้ำและให้อาหารที่สะอาด
- ปิดพักโรงเรือน เป็นเวลา.....วัน

3.3 การใช้ผลิตภัณฑ์สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายด้านการปศุสัตว์

ใช้ผลิตภัณฑ์สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายด้านการปศุสัตว์ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์ หรือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และใช้ตามคำแนะนำวิธีใช้ของฉลาก หรือ คำแนะนำของสัตวแพทย์

4. การจัดการด้านสุขภาพสัตว์และสวัสดิภาพสัตว์

4.1 การจัดการสุขภาพสัตว์

4.1.1 การป้องกันและควบคุมโรค

- มีการตรวจติดตามสุขภาพสัตว์ประจำวัน

- มีบันทึกการเข้า-ออกของบุคคล ยานพาหนะ โดยบุคคลที่จะเข้าในพื้นที่เลี้ยงสัตว์มีการ เปลี่ยนรองเท้า เปลี่ยนเสื้อผ้า อาบน้ำ ล้างมือ (อื่นๆ).....
- มีการทำความสะอาด ซ้ำเช็กรองเท้า เสื้อผ้าที่ใช้ภายในฟาร์มหรือโรงเรือนทุกครั้งหลังใช้งาน
- มีการทำความสะอาด ซ้ำเช็อุปกรณ์ที่ใช้ภายในฟาร์มหรือโรงเรือนทุกครั้งหลังใช้งาน
- มีโปรแกรมการสร้างภูมิคุ้มกันโรค เช่น การให้วัคซีน
- มีการกำจัดปรสิตรภายในและภายนอก

4.1.2 กรณีที่เกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด

- ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโรคระบาดสัตว์ พ.ศ. 2558 และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์
- กำจัดหรือจัดการซากด้วยวิธีที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ ดังนี้.....

4.2 การบำบัดโรคสัตว์

- บำบัดโรคสัตว์ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์
- มีบันทึกการใช้วัคซีน และยา ตามแบบบันทึกข้อมูล.....

5. การจับและการจัดการตัวสัตว์และผลิตผล

5.1 การจับ หรือเก็บเกี่ยวผลิตผล โดยมีวิธีการจับที่ไม่ทำให้สัตว์บอบช้ำ หรือเก็บเกี่ยวผลิตผลที่ไม่ทำให้ผลิตผลเกิดความเสียหาย ดังนี้.....

5.2 ภาชนะ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเก็บและบรรจุผลิตผล สะอาด ถูกสุขลักษณะ ไม่ชำรุด ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อคุณภาพของผลิตผล มีการทำความสะอาด ซ้ำเช็ภาชนะ อุปกรณ์ ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวและบรรจุผลิตผลทุกครั้งหลังใช้งาน

5.3 กรณีที่มีการเก็บรวบรวมผลิตผลก่อนเคลื่อนย้ายออกนอกฟาร์ม มีบริเวณหรือสถานที่เก็บรวบรวมผลิตผล สะอาด ถูกสุขลักษณะ ไม่ก่อให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพของผลิตผล ก่อนเคลื่อนย้ายออกนอกฟาร์ม อากาศถ่ายเทสะดวก หรือ มีการควบคุมอุณหภูมิ มีการทำความสะอาด ซ้ำเช็ บริเวณหรือสถานที่เก็บรวบรวมผลิตผลทุกครั้งหลังใช้งาน

6. การจัดการสิ่งแวดล้อม

6.1 การกำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และซากสัตว์

- กำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และซากสัตว์ โดย แยกขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และซากสัตว์ เพื่อให้ง่ายต่อการกำจัดหรือจัดการ เก็บรวบรวมขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และซากสัตว์ ไว้ในภาชนะ ที่มีฝาปิดมิดชิด

- กำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และซากสัตว์ ด้วยวิธีที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ ดังนี้.....

6.2 กรณีที่ปล่อยน้ำทิ้งออกจากฟาร์ม

มีการบำบัดน้ำก่อนปล่อยออกสู่ท่อระบายน้ำหรือแหล่งน้ำสาธารณะภายนอก มีการฆ่าเชื้อและบำบัดน้ำก่อนปล่อยออกจากฟาร์ม ในกรณีที่เกิดโรคระบาดภายในฟาร์ม

ข.2 การจัดการอาหารและน้ำ เช่น แหล่งที่มาของอาหารและน้ำ การให้อาหารและน้ำ

1. บันทึกแหล่งที่มาของอาหาร

ชื่อฟาร์ม.....ชื่อเจ้าของ.....ชื่อผู้รับผิดชอบ.....

ครั้งที่	ว/ด/ป นำเข้า	ชื่อการค้า	รุ่นการผลิต (lot number)	ปริมาณ	ประเภท (ชั้น/หยาบ)	หมายเหตุ

2. บันทึกแหล่งที่มาของน้ำ

ชื่อฟาร์ม.....ชื่อเจ้าของ.....ชื่อผู้รับผิดชอบ.....

ครั้งที่	ว/ด/ป	แหล่งที่มา	ผลการตรวจสอบและวิเคราะห์คุณภาพน้ำ	หมายเหตุ

2. ใบสั่งยา

สัตวแพทย์ (ชื่อ-ที่อยู่).....
 เลขที่ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์.....
 เจ้าของฟาร์ม (ชื่อ-ที่อยู่).....
 บ่งชี้สัตว์ที่ได้รับยาภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์.....
 (เช่น ชนิด, อายุ, รุ่นการเลี้ยง หรือ รหัสบ่งชี้, เพศ, น้ำหนักตัว)

วัน / เดือน / ปี ที่ออกใบสั่งยา.....
 ชื่อสามัญ.....
 ชื่อการค้า.....
 เลขทะเบียนตำรับยา.....
 วัตถุประสงค์การให้ยา.....
 วิธีให้ยา.....
 ขนาดยา ปริมาณยา (ขนาดยาที่ใช้ต่อน้ำหนักตัวสัตว์ที่รักษา และจำนวนครั้งของการให้ยา
 ต่อวัน ปริมาณยาในอาหารสัตว์หรือน้ำ)
 ระยะเวลาการให้ยา (ให้ยาติดต่อกันนานกี่วัน).....
 ระยะเวลาหยุดยา.....
 ปริมาณยาทั้งหมดที่จ่ายให้.....
 ข้อห้ามและข้อควรระวัง.....

.....
 ()
 สัตวแพทย์

3. ใบมอบหมายการใช้ยา

วันที่..... เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า.....ใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการสัตวแพทย์ชั้นหนึ่ง
 เลขที่.....ออกให้ ณ วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....
 ใช้ได้จนถึงวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ขอมอบหมายการใช้ยาตามใบสั่งยา
 ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ..... ถึงวันที่..... เดือน..... พ.ศ.....
 สำหรับเจ้าของฟาร์มชื่อ..... ฟาร์มชื่อ.....
 ที่อยู่.....
 แก่บุคคลดังต่อไปนี้

1. ตำแหน่ง.....
2. ตำแหน่ง.....
3. ตำแหน่ง.....
4. ตำแหน่ง.....
5. ตำแหน่ง.....

.....
 (.....)

สัตวแพทย์

ข.7 ข้อมูลบุคลากร เช่น ประวัติบุคลากร ประวัติการฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ หน้าที่ความรับผิดชอบ และผลการตรวจสอบประจำปี

1. บันทึกข้อมูลบุคลากร

ชื่อ-สกุล.....ว/ด/ป เกิด.....วันที่เข้าทำงาน.....วุฒิการศึกษา.....
ตำแหน่ง.....หน้าที่ความรับผิดชอบ.....

ว/ด/ป	หัวข้อหลักสูตรการฝึกอบรม/การถ่ายทอดความรู้	สถานที่	หน่วยงานที่จัดการฝึกอบรม/ การถ่ายทอดความรู้	หมายเหตุ

2. ผลการตรวจสอบประจำปี

ชื่อ-สกุล.....ว/ด/ป เกิด.....วันที่เข้าทำงาน.....วุฒิการศึกษา.....
ตำแหน่ง.....หน้าที่ความรับผิดชอบ.....

ว/ด/ป	สถานที่ตรวจสอบประจำปี	ผลการตรวจสอบประจำปี	หมายเหตุ